فصلنامه علمی – ترویجی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره یازدهم، تابستان ۱۳۹۴- صفحه ۱۲۹ - ۱۴۰

تأثیر حسابرسی، حسابدهی و پاسخگویی در توسعه اخلاق اسلامی و توسعه اقتصادی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱/۱۵

محمد مهدی رونقی [*]
سعید آشورزاده [**]

چکیده

توسعه و تنوع فعالیت های اقتصادی در کشور و کوشش در جهت خصوصی سازی شرکت‌های دولتی نیز به افزایش شمار و گسترش دامنه فعالیت های شرکت‌های سهامی عام و بسط فزاینده بازار سرمایه در طول دهه گذشته انجامید و نیاز به اعمال نظارت مالی بر واحدهای تولیدی و سازمان ها را تشدید کرد. رفع این نیاز مستلزم فراهم‌سازی اطلاعات مالی قابل اعتماد، مربوط و قابل مقایسه توسط شرکت‌ها و مؤسسات مختلف است. تهیه و ارائه این اطلاعات مستلزم استفاده از خدمات حسابداران حرفه‌ای است. حسابداران حرفه‌ای مستقل نیز بررسی این اطلاعات و حسابرسی صورت‌های مالی را انجام می دهند. تأیید شدن فعالیت شرکت‌ها و سازمان ها به وسیله حسابداران حرفه‌ای مستقل نیز نقش بسزایی در شفاف شدن بازارهای سرمایه و مالی از طریق اعتمادسازی و پاسخگویی به نیازهای سرمایه‌گذاران دارد و زمینه را برای تحقق رشد و توسعه اقتصادی فراهم می‌کند. از طرف دیگر در آموزش دروس دانشگاهی حسابداران حرفه‌ای، می‌باید آیین رفتار حرفه‌ای و دروس مرتبط با اخلاق اسلامی در نظر گرفته شوند تا زمینه را برای پاسخگویی و حسابدهی بیشتر و ایجاد تعهد در فراهم ساختن محیط امن و آرام برای سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران فراهم سازد.

واژگان کلیدی: *حسابداران حرفه‌ای مستقل، حسابرسی، حسابدهی، پاسخگویی، اخلاق اسلامی، توسعه اقتصادی*
طبقه بندی JEL: *F36,I15,I18,M41,M42*

[*] دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد(نویسنده مسئول)
Mahdi_rounaghi@yahoo.com
[**] دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی دانشگاه پیام نور واحد ورامین تهران

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

مقدمه

در لغت نامه دهخدا اخلاق جمع (خلق و خوبی‌ها) و علم اخلاق (دانش بد و نیک خویی‌ها) تعریف شده است [۱]. واژه انگلیسی آن در لغت نامه وبستر[1] به معنی مطالعه راه‌های درست و غلط در رفتار انسان می‌باشد. علم اخلاق، رفتار خوب، یعنی آنچه را که باید رخ دهد، تحت قاعده بیان می‌نماید و در پی دست یافتن به اصول و قواعدی است که به کار بستن آنها موجب خیر و سعادت انسان می شود. به بیان دیگر علم اخلاق، صفات نیک و بد، رفتار پسندیده و ناپسند و هنجارها را مورد مطالعه قرار می دهد. اخلاق کسب و کار، یکی از بخش‌های اخلاق کاربردی است و در فرهنگ وبستر به معنای رفتاری بی‌طرفانه، عادلانه و صحیح در جهان تجارت است. از اجزای آن می‌توان به اخلاق حرفه‌ای اشاره کرد. اخلاق حرفه ای، زیر مجموعه اخلاق کسب و کار است و شامل احکام و روش‌های پسندیده‌ای می‌باشد که در یک حرفه مورد استفاده قرار می‌گیرد [۲].

با توجه به رقابتی شدن روز افزون اقتصاد و پیچیده‌تر شدن ابزارهای آن، اهمیت اخلاق حرفه‌ای و مسائل مربوط به آن بیش از پیش افزایش می‌یابد. در حسابداری نیز همانند سایر ابعاد تجارت، معضلات اخلاقی مکرراً روی می دهند. هرچند برخی از این معضلات ساده و به آسانی قابل حل می‌باشند، اما بسیاری از آنها پیچیده هستند و راه حل‌های آشکاری برای آنها وجود ندارد. تمرکز واحد تجاری بر حداکثر کردن سود، مقابله با چالش‌های رقابتی و تأکید بر نتایج و اهداف کوتاه مدت، حسابداران را در محیطی مملو از تضاد و فشار قرار داده است [۳].

۱. اخلاق اسلامی و توسعه اقتصادی

اندیشه زندگی بهتر انسانی، هدف واقعی همه فعالیت های بشری است. این موضوع مکرراً در نوشتارهای بیشتر فیلسوفان مسلمان مانند ابن خلدون و غزالی آمده است. با توجه به مطالعاتی که در زمینه توسعه چند بعدی اسلامی و برداشت‌هایی که سن[2] از توسعه داشته است، می توان چنین استنباط کرد که در آن نیز رفاه انسان، در جایگاه مرکزی قرار دارد. سن ضمن انتقادش از دیدگاه ارتدکسی که فقط مقیاس معتبر توفیق سیاست‌های توسعه را در نرخ رشد در آمد سرانه واقعی می داند، معتقد است که درآمد سرانه کافی نیست. بلکه آنچه بیشتر اهمیت دارد، آن است که مردم با درآمدهایشان می‌توانند چه کاری انجام دهند. وی معتقد است، تمرکز باید بر

1. Webster
2. Sen

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

افزایش توانایی‌های مردم جهت دستیابی به اهدافی که به زندگی آنها معنا می‌بخشند، باشد. نگرش «قابلیتی« سن می تواند بسیار خوب درون چهارچوب اسلامی سازگار شود. او توسعه را به صورت پیشرفت در قلمرو و انتخاب‌های کارای بشری می‌بیند و توفیق این فرایند، به مشارکت ذی‌نفعان منظور نظر توسعه، در انتخاب و اجرای سیاست‌هایی بستگی دارد که به وسیله آن، سیاست‌های توسعه ارتقا می‌یابد. به دیگر سخن، مشارکتی که سن به آن به صورت افزایش آزادی انسان تأکید می‌کند، هم هدف مهم و هم وسیله اصلی توسعه یک جامعه است [۴].

امروزه، اخلاق موضوعی است که توجه زیادی را در سراسر جامعه، به خود معطوف کرده است. دلیل این توجه دو نشانه بارز است: اول نقش مهم و پرمعنای رفتار اخلاقی در حفظ و بقای یک جامعه مدنی، و دوم وجود تعداد پرشماری از نمونه‌های رفتار ضد اخلاقی. از منظری فراگیر، اصول اخلاقی یا اخلاقیات را می توان در تمام مجموعه‌هایی از اصول و ارزش‌های معنوی تعریف کرد. یکایک ما چنین مجموعه‌ای از ارزش‌ها را در خویشتن خویش داریم، با وجود این ممکن است به وجود آنها واقف یا جاهل باشیم [۵].

۲. حسابداری و اخلاق

در کتاب تئوری حسابداری هندریکسن[1] آمده است که تئوری‌های مبتنی بر اخلاق در حسابداری، نفی‌کننده مفاهیم سایر تئوری‌ها و نگرش‌ها نبوده و بدان معنا نیستند که تئوری‌های دیگر، بار و ارزش اخلاقی ندارند، بلکه هر یک از آنها به نظریه‌های حسابداری و بخصوص اصول ناظر برتئوری‌های دیگر توجه داشته و به طور کلی از مفاهیم یکدیگر بهره می‌گیرند. نگرش‌های اخلاقی، دارای روش‌های منطقی و کاربردی در دنیای واقعی بوده و عدالت، حقیقت و انصاف نیز از معیارهای مورد تأکید در این گونه تئوری‌ها است [۶].

حسابداران و حسابرسان متعهد هستند که بر اساس عینیت و درستی و در جهت منافع و رفاه عموم فعالیت کنند. اما موج رسوایی‌های اخیر حسابداری به اعتبار حرفه صدمه زد، و این امر باعث شده است که جوامع تجاری، بارها خواستار بهبود تصمیم‌گیری اخلاقی در حرفه حسابداری شوند. تاکنون تحقیقات مهمی از حسابداری در جستجوی توسعه استدلال اخلاقی در جوامع مختلف انجام شده، اما ارتباط بین استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی هنوز نامعلوم است.

1. Hendrickson

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

در تحقیقات اخیر پی برده‌اند که صفات شخصی (همانند تقوا) یا شـرایط محیطـی (هماننـد انگیزش اخلاقی) می توانند باعث ارتباط بین استدلال اخلاقی و رفتـار اخلاقـی شـوند. بـر ایـن اساس، تحقیقاتی که عموماً در این حوزه انجام شدند، تمرکز خود را روی ایـن متغیرهـا (یعنـی ویژگی های شخصی و شرایط محیطی) قرار دادند که می توانند بسیار سودمند باشند. امروزه به سختی می توان یک کسب و کار بزرگ را بدون داشتن حتی یک رسوایی مهم حسـابداری پیـدا کرد. حرفه حسـابداری و حسابرسـی و اعضـای آن کـه سـطح بـالایی از درسـتی را در خـدمات حرفه‌ای خود رعایت می‌کنند، برای‌داشتن بـازار سـرمایه‌ای کـارا و منصـفانه و تخصـیص بهینـه منابع ضروری است. به دنبال بسیاری از طوفان ها و رسوایی‌های بزرگ حسابداری و حسابرسـی، آموزش اخلاق در دوره تحصیلات کلاسیک حسابداری و استفاده از سؤالات با محتوای اخلاقی، در آزمون‌های حسابدار رسمی ضرورت یافته است.

۳. مدل تصمیم‌گیری اخلاقی تورن[1]

تورن یک مدل ترکیبی از مدل چهار جزیی رفتار اخلاقی جیمز رست[2] و تئـوری اخـلاق تقـوای تنتس[3] را پیشنهاد کرد. تفکر بنیادی مدل چهار جزئی رست، این است که فراینـد روانشـناختی متنوع به طور همزمان برای افزایش رفتارهای قابل مشاهده ارائـه شـوند. ایـن چهـار فراینـد بـه اختصار به شرح زیر می‌باشند:

۱- **حساسیت اخلاقی**[4]: شامل تفسیر شرایط، بررسی اینکه چگونه فعالیت هـای مختلـف روی بخش‌های مورد ملاحظه اثر می‌گذارند، تصویربرداری از علت‌هـا، زنجیـره اثـر وقـایع، و آگـاه شدن به موقع از اینکه یک مشکل اخلاقی وجود دارد.

۲- **قضاوت اخلاقی**[5]: قضاوت درباره اینکه کدام فعالیت بیشترین قابلیت توجیه را در یک قضیه (مورد) اخلاقی دارد.

۳- **انگیزه اخلاقی**[6]: درجه تعهد به دوره آموزشی اخلاقی، رجحان ارزش‌های اخلاقـی بـر سـایر ارزش‌ها و پاسخگویی شخصی برای برون دادهای اخلاقی.

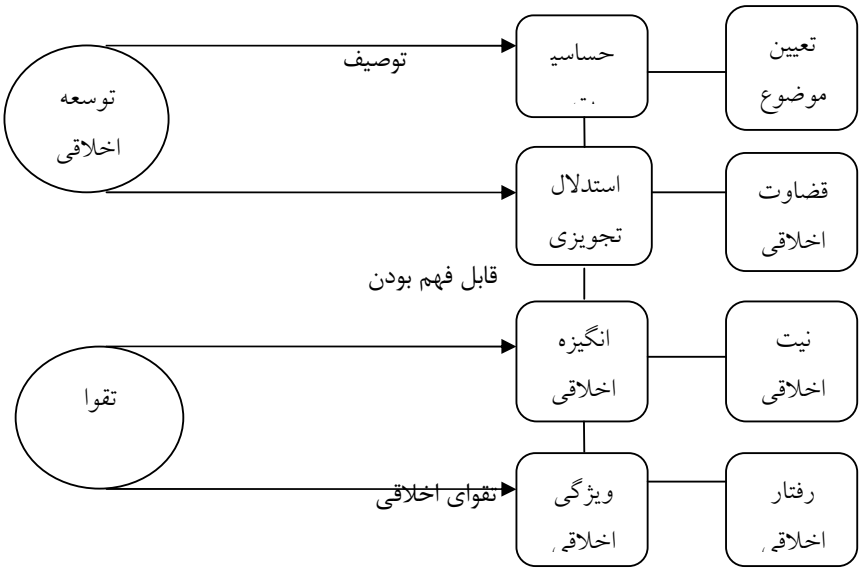
1. Toren
2. James Rest's Four-Component Model of Ethical Behavior
3. Tenets of Virtue Ethics Theory
4. Moral Sensitivity
5. Moral Judgment
6. Moral Motivation

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

۴- **ویژگی اخلاقی**[1]: پافشاری روی یک درخواست اخلاقی، داشتن جرئت، غلبه بر خستگی و وسوسه نفس و به کارگیری اعمالی که یک آرمان اخلاقی ارائه می‌کند.

نمودار ۱ بیان می‌کند که توسعه اخلاقی و تقوا هر دو برای رفتار اخلاقی ضروری هستند. نمودار ۱ بیشتر بیانگر حساسیت مقایسه توسعه اخلاقی و محتوای اخلاقی یک وضعیت، یا شرایط دشوار و دلیل آوری تجویزی[2]، یا توانایی برای فهم موارد مختلف، تفکر در مورد آنها و دستیابی به یک قضاوت اخلاقی می‌باشد. به طور مشابه، تقوا انگیزه اخلاقی را مورد مقایسه قرار داده و یک میل فردی برای قرار دادن منافع دیگران مقدم بر منافع خود را ویژگی (شخصیت) اخلاقی عنوان می‌کند.

نمودار۱. مدل جامع تصمیم گیری اخلاقی تورن

1. Moral Character
2. Prescriptive Reasoning

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

دبسان و آرمسترانگ[۱]، از تئوری اخلاق تقوا در آموزش اخلاق حسابداری و با توصیف چهار ویژگی اساسی این تئوری از آن حمایت می کنند: تقوای پذیرفته شده به صورت عمومی، جامعه فعال، قضاوت اخلاقی مناسب و الگوها یا مدل های نقشی اخلاقی[۲].

مینتز[۳]، تقوا در حسابداری را مورد تحلیل قرار می دهد که باور او در ارتباط با الزامات آئین رفتار حرفه‌ای[۴]، مورد اعتماد بودن[۵]، نیک خواهی[۶]، نوع دوستی[۷]، امانتداری[۸]، درستی، بی‌طرفی[۹]، عدم داشتن تعصب[۱۰]، قابلیت اتکا، وابستگی[۱۱] و وفاداری و صداقت[۱۲] می‌باشد[۷].

یکی از ماموریت‌های اصلی نهادهای حرفه‌ای حسابداری در سطح دنیا، ایجاد محیطی اخلاقی، نافذ و مستحکم است [۸]. طی قرن بیستم، حرفه حسابداری به عنوان شغلی وابسته به اخلاق و اصول اخلاقی تلقی می‌شد. اما این ادعا از سوی تنظیم‌کنندگان مقررات، قانونگذاران، سرمایه‌گذاران و سهامداران مورد تردید قرار گرفته است [۹]. حسابداران مسؤولیت حساس و دشواری در تفسیر مبادلات و ارائه آنها به شکل گزارش‌های مالی که قابل استفاده برای گروه‌های ذی‌نفع جهت ارزیابی عملکرد شرکت‌ها است، دارند. بنابراین، انجام اعمال حرفه‌ای غیر اخلاقی شامل ارائه اطلاعات مالی با کیفیت نامطلوب و تقلب می تواند اعتماد عموم را به حسابداری از بین ببرد و به حیثیت کل حرفه لطمه وارد سازد [۱۰]. با افزایش توجه جهانی به مبحث اخلاق و نیز اهمیت کیفیت اطلاعات در حرفه حسابداری، در این تحقیق سعی شده است تا گوشه‌ای از خلأ تحقیقاتی موجود در تبیین اثر دیدگاه اخلاقی در اخلاق‌حرفه‌ای حسابداران و حسابرسان مورد بررسی قرار گیرد.

۴. اخلاق حرفه‌ای در حسابداری و حسابرسی

به اعتقاد هسمر (۱۹۹۴) اصول اخلاق حرفه‌ای از آن معیارهای ذهنی به شمار نمی‌آید که با دگرگونی شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، تغییر کنند، بلکه احکام عینی و کاربردی می باشند که کشورها، مذاهب و دوره‌های زمانی مختلفی را درنوردیده‌اند. آنها اصول بنیادی با

1. Dobson and Armstrong
2. Moral Role Models
3. Mintz
4. Professional Codes of conduct
5. Trustworthiness
6. Benevolence
7. Alturism
8. Honesty
9. Impartiality
10. Open-mindedness
11. Dependability
12. Faithfuness

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

مبنای اولیه‌ای تلقی می‌شوند که از دیرباز و در راستای کسب اطمینان از سعادت جامعه، همواره پیشنهاد شده‌اند. جامعه سعادتمند، جامعه‌ای است که اعضای آن به منظور تأمین منافع دیگران، داوطلبانه با یکدیگر همکاری نمایند.

هسمر[1] (۱۹۹۴) با ارائه خلاصه‌ای از ده رویکرد اخلاقی معروف و متمایز در اندیشه‌های فلاسفه بزرگ به اعضای جامعه علمی و حرفه‌ای حوزه تجارت و کسب و کار، تلاش کرده است تا آنان را در آشنایی هر چه بیشتر با این مقوله، یاری نمایند. رویکرد های اخلاقی مذکور به همراه کاربرد اجتماعی هریک از آنها در حوزه‌های حسابرسی و گزارشگری مالی، در جدول شماره ۱ ارائه شده اند. بررسی رویکردهای ده‌گانه، اطلاعات ارزشمندی را در زمینه مفروضات اخلاقی و ارزش‌های برتر در اختیار قرار می‌دهد که بر تصمیم‌گیری حوزه کسب و کار (شامل کارکردهای اخلاقی دیدگاه‌های مذکور در عرصه حسابرسی و گزارشگری مالی) تأثیر می‌گذارند.

جدول ۱. الگویی متشکل از ده رویکرد در زمینه اخلاق حرفه ای

رویکرد اخلاقی	چکیده عقاید	ارزش برتر	کارکردهای اخلاقی	کاربرد های حسابداری و حسابرسی
نفع شخصی[2] (پرو تاگوراس)	اگر هر فرد بدون تضییع حقوق دیگران به فکر منافع خود باشد،جامعه وضعیت مطلوبی خواهد داشت.	نفع شخصی متصور برای هر فرد	این امکان وجود دارد که خود خواهی، سایر ارزش‌ها را تحت الشعاع قرار دهد.	منشا رسوایی‌های اخیر (انرون و...) خودخواهی افراد بود.
منفعت گرایی[3] (بنت هام و میل)	قانون یا قاعده‌ای پسندیده است که منافع عمومی متصور بر آن، بیش از زیانهای اجتماعی احتمالی آن باشد.	تلاش در جهت سعادتمند کردن تعداد بیشتری از افراد جامعه.	ارزیابی منافع شخصی افراد، تضاد منافع موجود و زیانهای احتمالی دشوار است.	منافع بلندمدت و کوتاه‌مدت، دو مقوله جداگانه‌اند که ممکن است نتوان پیامد هر یک را به روشنی مشخص ساخت.
ارزش‌های فردی[4] (افلاطون و ارسطو)	هر فرد برای تنظیم روابط و رفتارهای اخلاقی خود، باید مجموعه‌ای از معیارهای مورد پذیرش خود را تعیین کند.	دیگران، شایسته برخوردی مناسب هستند.	تعریف پرهیزگاری و دستیابی به آن، ممکن است دشوار باشد.	به اعتقاد گایم و گرانت (۲۰۰۳)، شجاعت و درستکاری از عوامل اصلی مصون ماندن اهداف حسابرسی به شمار می‌آیند.
تعالیم مذهبی (سنت اگوستین)	شفقت و مهربانی صفاتی است که همراه صداقت و همکاری وجود داشته باشند.	اساس جامعه را مهربانی و مقابله با مثل تشکیل می دهد.	پیروی از تعالیم مذهبی ، منجر به برتری یافتن افراد نسبت به یکدیگر نمی شود.	قاعده طلایی، در مورد اهداف حسابرسی نیز قابل اعمال است.
الزامات قانونی (هابز و لاک)	قوانین اصلی توسط مراجعی وضع می‌شوند که از قدرت اعمال آنها نیز بر خوردارند.	قوانین و مقررات نشان‌دهنده حداقل معیارهای اخلاقی مورد نیاز جامعه می‌باشند.	قواعد و قوانین، اغلب در ایجاد پیوند لازم میان رفتارها یا اهداف اخلاقی مختلف، موفق نیستند.	استانداردهای تدوین شده در حوزه حسابداری دولتی و حسابداری مالی، مبتنی بر قواعد بوده است.

1. Hosmer
2. Self Interest
3. Utilitarianism
4. Religious Injunctions

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

قواعد جهان شمول[1] (کانت)	قواعد اصلی و مهم، منجر به بروز رفتارهایی می شود که زمینه سعادتمندی هر چه بیشتر جامعه را فراهم می‌سازند.	قواعدی که موجب حذف منافع شخصی تصمیم‌گیرندگان می شود.	قواعد باید در مورد کلیه افراد جامعه قابل اعمال باشند.	به منظور دستیابی به اهداف مورد نظر ، قواعد و اصول باید با یکدیگر سازگار باشند.
حقوق فردی (روسو و جفرسون)	فهرست توافق شده‌ای از حقوق تضمین شده وجود دارد که موجب کسب اطمینان از وجود آزادی می شود.	رفتارهایی که موجب حفظ حقوق تضمین شده افراد می گردد.	حذف سوگیری تصمیم گیرندگان، غیر ممکن است.	با وجود اینکه ممکن است حقوق ذی‌نفعان در اندازه‌گیری نتایج عملکرد نادیده گرفته شود، ولی اهمیت آن افزایش خواهد یافت.
کارآیی اقتصادی (آدام اسمیت)	بیشینه‌سازی تولید کالاها و خدمات مورد نیاز از طریق متعادل ساختن در آمد و هزینه نهایی مرتبط و بیشینه سازی سود.	کارآیی اقتصادی	حقوق اساسی افراد، بدون تأمین نیازهای اولیه آنان (غذا، لباس و امنیت) مفهومی ندارد.	حسابرسی برای شناسایی هزینه‌های تحریف اطلاعات مالی و آگاه سازی جامعه نسبت به آن، کاملاً کفایت می‌کند.
عدالت توزیعی[2] (راولز)	هرگز نباید کاری کرد که به هر صورت منجر به ضرر و زیان تعدادی از افراد شود.	افراد محروم جامعه، در قالب یک قراردارد اجتماعی، شایسته توجه سایر اعضای جامعه هستند.	توزیع کالاها و خدمات در بازار، ممکن است به شکل نا عادلانه‌ای انجام شود.	با توجه به رسوایی‌های اخیر، تحریف صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی، برای جامعه زیان آور است.
ارزش های فردی[3] (افلاطون و ارسطو)	ارضای تمایلات شخصی، موجب تضییع حقوق دیگران نمی گردد.	حق داشتن آزادی در چهارچوب قانون	آزادی مهم‌تر از عدالت است.	حسابرس به منظور تضییع نشدن حقوق اعضای جامعه، در جهت حفظ منافع عمومی تلاش می‌کند.

برای ایجاد دگرگونی‌های لازم در رفتار حرفه‌ای حوزه حسابداری، استفاده از لحنی عمل‌گرایانه در نزد اهل حرفه، اساتید دانشگاهی، مراجع قانونگذار، هیات مدیره شرکت‌ها و تصمیم‌گیرندگان سیاسی، ضروری می‌باشد. در این راستا، شش پیشنهاد در زیر ارائه شده اند [۱۱]:

- ✓ اجباری کردن آموزش اخلاق و رفتار حرفه‌ای برای داوطلبان شرکت در آزمون حسابدار رسمی.
- ✓ اجباری کردن گذراندن دوره‌های آموزشی اخلاق حرفه‌ای در برنامه‌های آموزشی و باز آموزی مستمر حسابداران رسمی.
- ✓ تشویق مؤسسات‌حسابرسی به حسابرسی فرهنگی خود به صورت دوره‌ای و به منظور آگاهی از گزارش‌های موجود در زمینه اخلاق‌حرفه‌ای (مبتنی بر قواعد یا مبتنی بر اصول) و همچنین، ترتیب دادن دوره‌های آموزشی درون سازمانی برای کلیه کارکنان مؤسسه در تمام سطوح.

1. Hobbes
2. Social Contract
3. Rawls

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

- ✓ افزایش اعتبارت مالی سازمان ها و مراجع قانونی فعال در زمینه نظارت بر فعالیت شرکت‌ها و کشف تقلب‌های احتمالی صورت گرفته در آنها.
- ✓ حمایت مالی از انجمن‌های حرفه‌ای حسابداری به منظور انجام مطالعاتی مشترک با اندیشمندان دانشگاهی حوزه مربوط در زمینه موضوعاتی از قبیل رویه‌های حسابرسی، فرهنگ حاکم بر مؤسسات حسابرسی، اخلاق حرفه‌ای، حاکمیت شرکتی و سایر مفاهیم مربوط.
- ✓ تشویق انجمن‌های علمی و حرفه‌ای حسابداری به ارائه اطلاعاتی در خصوص رویکردهای اخلاقی و رابطه آنها با استانداردهای حسابرسی.

۵. آموزش اخلاق در برنامه‌های آموزشی ایران

روحانی و همکاران (۱۳۸۷) در تحقیقی با بررسی تطبیقی عنوان های درسی رشته حسابداری طبق برنامه مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی با برنامه درسی دانشگاه‌های معتبر جهان، مواردی را به عنوان مغایرت با برنامه درسی موجود در ایران در دوره کارشناسی مشخص کرده اند که با توجه به آن، اهمیت آموزش اخلاق در دانشگاه‌های معتبر جهان مشخص می شود. در واقع، عنوان های درسی اخلاق‌حرفه‌ای و خدمات اعتباردهی و اطمینان بخشی که جزو دروس دوره کارشناسی در این دانشگاه‌ها است، گویای این موضوع است که آموزش اخلاق حرفه‌ای، اساس این حرفه است و بدون آموزش اصول اخلاقی، فراگیران این حرفه قادر به انجام امور مربوط در آینده شغلی خود نیستند و نمی توانند نسبت به عموم جامعه مسؤولیت پذیر باشند [۱۲].

۶. پیشنهادی برای تحقیقات آتی

در این مقاله ارتباط اخلاق و اخلاق حرفه‌ای در انجام امور حسابداری و حسابرسی مورد بررسی قرار گرفته است. پیشنهاد می شود به عنوان یک کار تحقیقاتی نیز اثر اخلاق حرفه‌ای در حسابداری مدیریت مورد بررسی قرار گیرد. حسابداری مدیریت با فراهم آوردن اطلاعات مفید و دقیق برای مدیران، آنها را در تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی و کنترل عملیات یاری می‌رساند. گسترش مفاهیمی از قبیل اخلاق حرفه‌ای در حسابداری مدیریت، می تواند روحیه همکاری در بین افراد را در شرکت‌ها افزایش دهد و با حذف اتلاف‌ها و ایجاد ارزش برای سهامداران اثرات شگرفی در این حوزه پدید آورد.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

جمع بندی و نتیجه گیری

اخلاق، ریشه در سرشت انسان (عقل و احساس) دارد. معنویت انسان، یک واقعیت فطری است و رعایت اخلاق، یکی از مظاهر این معنویت و مبنای اولیه زندگی اجتماعی است. در حرفه حسابداری و حسابرسی، اخلاق حرفه‌ای، شاخص اندازه‌گیری رفتار مناسب و ابزاری جهت تعیین روابط درست و نادرست است. در حقیقت، اصول و احکام اخلاقی در این حرفه، مسؤولیت حسابدار حرفه‌ای را در قبال جامعه، صاحب‌کار و دیگر ذی‌نفعان تبیین می‌نماید. واقعیت این است که در دنیای امروز برای رسیدن به توسعه اقتصادی، بدون اخلاق نمی توان به دیگران اعتماد کرد و با آنها شریک شد. به بیان دیگر، همه افراد نیز در مسؤولیت‌های حرفه‌ای خود نیاز دارند که به اصول و اندیشه‌های اخلاقی توجه کنند.

از سویی دیگر، پیچیده‌تر شدن روزافزون محیط کاری شاغلان در حرفه حسابداری و افزایش میزان کارهای غیر اخلاقی و غیر قانونی و رسوایی‌های اخیر مالی شاید موید این موضوع باشد که آموزش صحیح اصول اخلاقی حسابداری باید در دستور کار دانشگاه‌ها و سایر مراجع و سازمان ها قرار گیرد. به منظور جلب اعتماد جامعه نسبت به حرفه حسابداری و افزایش اعتبار و محبوبیت آن، احساس می شود که باید اصول اخلاقی حسابداری در دانشگاه‌ها به عنوان مکانی که دانشجویان در آن به پرورش استعدادها و توانایی‌های خود می‌پردازند، اهمیت ویژه‌ای داده شود. اهمیت آموزش اصول اخلاقی در طی سالیان متمادی به وسیله شاغلان در حرفه و دانشگاهیان مورد شناسایی قرار گرفته است و در بسیاری از مطالعات بر آن تأکید شده است. اما با وجود اهمیت زیاد این موضوع، احساس می شود که در دانشگاه‌ها بهای کمتری به آموزش این اصول داده می شود، غافل از اینکه چشم‌پوشی از آموزش اصول اخلاقی چه خسارت‌های جبران‌ناپذیری به بارمی‌آورد.

منابع

۱. علی مدد، مصطفی، (۱۳۸۳)، "درآمدی بر اخلاق و آئین رفتار حسابداران حرفه‌ای"، نشریه‌حسابرس، شماره۲۷، زمستان، صفحات ۳۷-۲۷ .

۲. بیات، غلامرضا، (۱۳۸۸)، "اخلاق حرفه‌ای در حسابداری و حسابرسی"، دو ماهنامه منابع انسانی، شماره ۵، دی ماه، صفحات ۶۱-۵۴.

۳. "بیماری مزمن حوزه مالی"، نشریه دانش و پژوهش حسابداری، پاییز ۱۳۸۸، شماره ۲۱، صفحات ۵۴-۳۰.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

۴. در، همایون، ف. اتیتی، سعیده، (۱۳۸۲)، "شاخص توسعه انسانی- اخلاقی کشورهای سازمان کنفرانس اسلامی(OIC)"، ترجمه، جهانیان، ناصر، نشریه اقتصاد اسلامی، شماره۱، تابستان، صفحات ۱۴۰- ۱۲۵.

۵. پوریا نسب، امیر، (۱۳۷۹)، "اصول اخلاق حرفه‌ای"، نشریه حسابدار، شماره ۱۳۷، تیر ماه، صفحات ۲۲- ۱۸.

۶. گنابادی، محمود، (۱۳۷۲)، "تکنیک‌های تأمین مالی در اسلام و استانداردهای حسابداری"، نشریه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳، بهار، صفحات ۲۲-۴۱.

۷. رویایی، رمضانعلی و بیات، علی، (۱۳۹۰)، "آموزش اخلاق در حسابداری: بررسی تأثیر انگیزش اخلاقی بر روی رفتار اخلاقی"، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۹، بهار، صفحات ۹۴-۷۴.

۸. مدرس، احمد و دیانتی دیلمی، زهرا، (۱۳۸۵)، "استفاده از الگوی امتیازنامه متوازن در حرفه حسابداری برای حفظ منافع عمومی و ارتقای اخلاق حرفه‌ای"، نشریه دانش حسابرسی، شماره ۲۱، زمستان، صفحات ۱۵- ۴.

۹. احمد، ا، (۱۳۹۱)، "اخلاق در حسابرسی و مطالعات در حوزه اخلاقیات در نهادهای حسابداری مختلف"، ترجمه محب، نگین و مرادی، فاطمه، نشریه حسابرس، شماره۶۱، آبان، صفحه ۹۲.

۱۰. اعتمادی، حسین و دیانتی دیلمی، زهرا، (۱۳۸۸)، "تأثیر دیدگاه اخلاقی مدیران مالی بر کیفیت گزارش‌های مالی شرکت‌ها"، فصلنامه اخلاق در علوم فن آوری، شماره ۱۰، بهار و تابستان، صفحات ۲۲-۱۱.

۱۱. باغومیان، رافیک، (۱۳۸۵)، "فرهنگ حسابرسی و اخلاق حرفه‌ای: ضرورت بازاندیشی در اصول بنیادی حسابداری و حسابرسی"، نشریه حسابدار، شماره۱۷۸، آذر و دی، صفحات ۴۰-۲۹.

۱۲. علی‌نژاد ساروکلائی، مهدی و معززی حاجیلاری، رحیم، (۱۳۹۲)، "آموزش اخلاق در حسابداری: بررسی علمی و جهانی تعلیم اصول راهبردی اخلاق درحسابداری"، دوماهنامه حسابرس، سال پانزدهم، شماره۶۶، مرداد و شهریور، صفحات ۸۶-۸۰.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-22]